

การประเมินความเสี่ยงและความพร้อมในการป้องกันและระงับอัคคีภัย

ของประชาชน ชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

เชิดศิริ นิลผาย^{1*}, ฌาน ปัทมะ พลอย², ชนพร พลตงนอก³, อารยา คำช่วย⁴

^{1,2,3} คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴ สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Email: chirdsiri.ni@bsru.ac.th

Received: Jan 08, 2024

Revised: Feb 28, 2024

Accepted: Mar 04, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัยของชุมชนบางไส้ไก่ 2) ศึกษาความพร้อมการป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนบางไส้ไก่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านอัคคีภัย จำนวน 10 คน และ ประชาชนที่อาศัยภายในชุมชนบางไส้ไก่ จำนวน 126 คน เป็นการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยใช้แบบนําสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบางไส้ไก่ มีความเสี่ยงด้านอัคคีภัยอยู่ในระดับต่ำ อยู่ที่ 0.64 คะแนน การเตรียมความพร้อมป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.34$, S.D. = 1.46) การป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น ด้านการจัดระเบียบเรียบร้อยในครัวเรือน อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 2.90$, S.D. = 1.26) และ ด้านการตรวจตราซ่อมบำรุง อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 1.17) โดยภาพรวมประชาชนภายในชุมชนบางไส้ไก่ มีพร้อมในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในทุกด้าน อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 2.85$, S.D. = 1.31) ข้อเสนอแนะ คือ 1) การถ่ายทอดความรู้ด้านอัคคีภัยให้กับทุกครัวเรือน โดยส่งตัวแทน 1 คน เข้าร่วม 2) กระตุ้นและสร้างนิสัยการมีระเบียบวินัยและปลูกฝังจิตสำนึกแก่บุตรหลานให้พึงระวังในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดอัคคีภัย และ 3) การจัดกิจกรรมให้ประชาชนในชุมชนจัดบ้านเรือนให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย การตรวจตรา และสร้างความมีระเบียบวินัย การร่วมมือของชุมชน เดือนละ 1 ครั้ง

คำสำคัญ : อัคคีภัย, ความเสี่ยง, ความพร้อม, ระงับอัคคีภัย

Risk Assessment and Readiness to Prevent and Mitigation Fires of The People Bang Sai Kai community Thonburi, Bangkok

Choedsiri Ninpai^{1*}, Chan Pattama Polyong², Chanaphorn Poldongnok³,

Araya Dumchauy⁴

^{1,2,3} Faculty of Science and Technology Bansomdejchaopraya Rajabhat University

⁴ Department of Occupational Health and Safety, Faculty of Public Health and
Environment Huachiew Chalermprakiet University

Email: chirdsiri.ni@bsru.ac.th

Received: Jan 08, 2024

Revised: Feb 28, 2024

Accepted: Mar 04, 2024

Abstract

The objectives of this research were to 1) assess the fire risk of Bang Sai Kai community Thonburi, Bangkok, 2) study the fire prevention and suppression readiness in Bang Sai Kai community. The sample group was 10 community leaders and fire related committees and 125 people living in Bang Sai Kai community, focus group discussion using lead interview and questionnaires. The results of the research found that Bang Sai Kai community Fire risk is low at 0.64 points. Preparing for basic fire prevention and suppression at a moderate level ($\bar{x} = 2.34$, S.D. = 1.46) basic fire prevention household organization is at a high level ($\bar{x} = 2.90$, S.D. = 1.26) and maintenance inspection is at a high level ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 1.17). Overall, the people within the Bang Sai Kai community are well equipped to prevent and suppress fires in every aspect is at a high level ($\bar{x} = 2.85$, S.D. = 1.31). Suggestions are 1) transferring fire knowledge to every household by sending 1 representative to participate 2) stimulating and creating habits of discipline and cultivating awareness to children to be careful in their actions to prevent fires; and 3) organizing activities for people in the community to keep their homes orderly, inspecting and creating discipline. Community cooperation once a month

Keywords : Fire, Risk, Readiness, Mitigation Fires

บทนำ

ปัจจุบันภาคีทุกภาคส่วนของประเทศไทยได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 มามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสังคม โดยมีเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาเมืองให้มีความน่าอยู่ ยั่งยืน เติบโตพร้อมปรับตัว และรับมือให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงรับมือกับวิกฤติที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่ และประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพที่ดีอย่างทั่วถึง [1] กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประชาชนเข้ามาอยู่อาศัย ประกอบอาชีพท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความหนาแน่น และการจราจรเกิดขึ้นอย่างคับคั่ง อาจทำให้เกิดสาธารณภัย อาทิเช่น อุบัติเหตุจากการจราจร อาชญากรรม การเกิดเพลิงไหม้ สารเคมีรั่วไหล เป็นต้น อัคคีภัยเป็นปัญหาภัยพิบัติอย่างหนึ่งที่สำคัญในสังคมเมือง สามารถก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อมอย่างมากมายมหาศาลในปี พ.ศ. 2564 กรุงเทพมหานคร มีสถิติการเกิดอัคคีภัย ทั้งสิ้น 1,927 ครั้ง แบ่งเป็น เพลิงไหม้หมู่และขยะจำนวน 1,648 ครั้ง และเพลิงไหม้จากอาคารจำนวน 279 ครั้ง [2] พบว่าสาเหตุการเกิดอัคคีภัยส่วนใหญ่ 3 ลำดับแรก เกิดจาก ไฟฟ้าลัดวงจร การจุดธูปเทียนทิ้งไว้ และการอุ่นอาหารทิ้งไว้ เป็นต้น นอกจากนี้ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้เปิดเผยสถิติ สาธารณภัย ปี พ.ศ. 2565 ในรอบ 4 เดือนตั้งแต่ 1 มกราคม - 30 เมษายน พ.ศ. 2565 พบว่า มีผู้เสียชีวิตจากการเกิดอัคคีภัยสูงที่สุด จำนวน 30 ราย และบาดเจ็บสูงสุด 84 ราย [3] ชุมชนบางลำไ้เก้บ้านสมเด็จ หรือหมู่บ้านลาว ตั้งอยู่ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนประเภทแออัด สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นบ้านปูนครึ่งล่างบ้านไม้ครึ่งบนต่อกันหลายหลังคาเรือน มีหอพัก อพาร์ทเมนต์ ถนนภายในชุมชนคับแคบและบางเส้นทางสัญจรได้

ทางเดียว มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 182 ครัวเรือน จำนวนประชากรประมาณ 706 คน พบว่าในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีสาเหตุการเกิดเพลิงไหม้ที่สำคัญ โดยเกิดที่ตึกแถว 2 ชั้น และด้วยเส้นทางการจราจรคับแคบเข้าได้ทางเดียวจึงทำให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก และยังหาสาเหตุการเกิดเพลิงไหม้ไม่ได้ เช่นเดียวกับเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น พ.ศ. 2561 ภายในชุมชนวัดบางลำไ้เก้ เขตธนบุรี ซึ่งที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ไฟลุกลามบ้านพัก 7-8 หลังคาเรือน ประชาชนได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย แต่ไม่มีผู้เสียชีวิต สาเหตุเกิดจากไฟฟ้าลัดวงจร ส่งผลกระทบให้นักศึกษาและประชาชนกลุ่มหนึ่ง ไร่ที่พักอาศัยชั่วคราว [4] ดังนั้นชุมชนต้องให้ความสำคัญในการตรวจสอบอุปกรณ์ดังเพลิง ระบบแจ้งเตือนภัยให้มีสภาพพร้อมใช้งาน รวมถึงให้ความรู้กับประชากรเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย อันเป็นสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การประเมินความเสี่ยงและความพร้อมในการป้องกันและระงับอัคคีภัยของประชาชนชุมชนบางลำไ้เก้ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เนื่องจากชุมชนนี้อยู่ในเขตพื้นที่ใกล้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีนักศึกษาอยู่จำนวนมากมีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย วิธีการใช้ชีวิตความเป็นอยู่เสี่ยงต่อการเกิดเหตุเพลิงไหม้ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปวางแผนและเสนอแนวทางการป้องกัน การสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัยของชุมชนบางลำไ้เก้
2. เพื่อศึกษาความพร้อมการป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนบางลำไ้เก้

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน จำนวน 10 คน ได้แก่ ประธาน รองประธาน ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ คณะกรรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 8 คน รวมถึงประชาชนที่อาศัยภายในชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ จำนวน 706 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จและเกี่ยวข้องกับงานด้านอค์ศึภยโดยตรง ได้แก่ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน จำนวน 10 คน คัดเลือกประชาชนที่อาศัยภายในชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ จากประชากรทั้งหมด 706 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่าง จากการคำนวณสูตรสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ กลุ่มตัวอย่างประชาชนจากสูตร จำนวน 85 คน แต่ทั้งนี้ได้มีจำนวนผู้สมัครใจเข้าร่วมการตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 126 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนและประสงค์จะเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 แบบนำสัมภาษณ์ สำหรับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน เรื่อง การประเมินความเสี่ยงอค์ศึภย มาตรการป้องกันและลดความเสี่ยงอค์ศึภยในชุมชน ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภย กระทรวงมหาดไทย [5] มาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ ปรับรูปแบบที่อาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอค์ศึภย เป็นแบบเติมคำและตอบข้อเดียว ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ได้แก่ ขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน การใช้ประโยชน์อาคาร ตอนที่ 2 การป้องกันอค์ศึภย ได้แก่ ระบบการประเมินความเสี่ยง ความสามารถในการลากสายดับเพลิง จำนวนถังดับเพลิง ปริมาณแหล่งน้ำ เครื่องสูบน้ำ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเฝ้าระวังการเกิดอค์ศึภย ตอนที่ 3 การตอบโต้ อค์ศึภย ได้แก่ ระยะเวลาที่รดับเพลิงเข้าถึงพื้นที่ การฝึกซ้อมด้านอค์ศึภย ระบบแจ้งเตือน หมายเลขโทรศัพท์ ตอนที่ 4 การบรรเทาช่วยเหลือเมื่อเกิดอค์ศึภย ได้แก่ แผนการจัดที่พักพิง การจัดที่พักพิงและกองทุนสนับสนุน ตอนที่ 5 แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงอค์ศึภย ได้แก่ การรณรงค์การประชาสัมพันธ์การเกิดอค์ศึภย การได้รับการอบรม การตรวจความเสี่ยงและเฝ้าระวังป้องกัน การกำหนดจุดรวมพล มาตรการทางสังคมเกี่ยวกับอค์ศึภย ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดการความเสี่ยงภายในชุมชน

2.2 แบบสอบถามการเตรียมความพร้อมป้องกันและระงับอค์ศึภยเบื้องต้นของประชาชนที่อาศัยภายในชุมชนบางไส้ไก่ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน อายุของที่อยู่อาศัย ตอนที่ 2 การเตรียมความพร้อมป้องกันและระงับอค์ศึภยเบื้องต้น ตอนที่ 3 พฤติกรรมการป้องกันอค์ศึภยเบื้องต้น ด้านการจัดระเบียบเรียบร้อยในครัวเรือน ตอนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันอค์ศึภยเบื้องต้น การตรวจตราซ่อมบำรุง ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะการเกิดอค์ศึภย โดยตอนที่ 2-4 เป็นมาตรฐานประมาณค่า ให้เลือกคำตอบ 5 ระดับ เกณฑ์การแปลค่าคะแนนมาตรฐานและได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

0.00 - 1.33 หมายถึง ความพร้อม ระดับต่ำ

1.34 - 2.66 หมายถึง ความพร้อม ระดับปานกลาง

2.67 - 4.00 หมายถึง ความพร้อม ระดับสูง

2.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แนวทางการป้องกันอค์ศึภยเบื้องต้น ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภย กระทรวงมหาดไทย มาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ และได้ยื่นเอกสารเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรม

การวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และได้รับการอนุมัติโครงการวิจัยหมายเลข 030/66E14-V.02

3. การดำเนินงานวิจัย

3.1 ศึกษาข้อมูลภายในชุมชน ปัญหา และความต้องการจากการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และเปรียบเทียบกับมาตรฐานด้านอัคคีภัย โดยได้ทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนางานด้านอัคคีภัย อันได้แก่ ผู้นำชุมชน และรองผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน อพพร. จำนวน 3 คน คณะกรรมการชุมชน 2 คน ประชาชน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน ณ ห้องประชุม สุริยะ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 1 ครั้ง ประชุมเพื่อหาข้อสรุปในการประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยของชุมชนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3.2 ลงสำรวจภาคสนาม ณ ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ แขวงทิวรัฐจี่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อร่วมกันหาข้อสรุปถึงระดับความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัย ในการนัดหมายจะประสานงานทางโทรศัพท์ล่วงหน้า อย่างน้อย 5 วัน แล้วจึงทำหนังสือเชิญ พร้อมแนบเอกสารชี้แจงกระบวนการดำเนินงานล่วงหน้า และแนบใบตอบรับเพื่อเข้าร่วมโครงการ

3.3 สนทนาสอบถามร่วมกับประชาชนที่อาศัยภายในชุมชนในส่วนของการเตรียมความพร้อมป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นของประชาชนที่อาศัยภายในชุมชนบางไส้ไก่ จำนวน 126 คน ณ ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ แขวงทิวรัฐจี่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การประเมินความเสี่ยงด้านอัคคีภัยของพื้นที่ในชุมชน อ้างอิงจาก “คู่มือปฏิบัติการประเมินความเสี่ยงอัคคีภัยในชุมชน” ของสำนักมาตรการป้องกันสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย [5] ได้แก่ 1) ผลกระทบ หมายถึง ชุมชนมีผลกระทบด้านลบต่อจำนวน

ประชาชนและทรัพย์สิน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ผลกระทบต่อบุคคลและผลกระทบต่อทรัพย์สิน กำหนดคะแนนส่วนละ 1.50 รวม 3.00 2) ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถของประชาชน เครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีอยู่ในเขตพื้นที่ประเมิน ได้แก่ ขอบเขตการให้บริการของสถานีดับเพลิง จุดหัวจ่ายน้ำดับเพลิง ข้อมูลทางน้ำ แหล่งน้ำ การรับรู้ของประชาชน ทักษะคติของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การป้องกันการเกิดอัคคีภัย รวม 5 คะแนน การตอบโต้อัคคีภัย รวม 3 คะแนน และการบรรเทาช่วยเหลือเมื่อเกิดอัคคีภัย รวม 1 คะแนน 3) โอกาสที่จะเป็นอันตราย หมายถึง การกำหนดความเป็นไปได้ที่ชุมชนจะต้องประสบกับอัคคีภัย พิจารณาจากลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน กำหนดโอกาสที่จะเป็นอันตรายน้อยมีคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน โอกาสอันตรายปานกลางมีคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน และโอกาสเป็นอันตรายมากมีคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน 4) การประเมินความเสี่ยง อัคคีภัย ใช้การประเมินความเสี่ยง จากสำนักมาตรการป้องกันสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ดังนี้

$$\text{ความเสี่ยงอัคคีภัย} = \frac{\text{โอกาส} \times \text{ผลกระทบ}}{\text{ศักยภาพ}}$$

4.2 สถิติที่ใช้ในการการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถิติเชิงพรรณนา เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ประเมินระดับความเสี่ยงด้านอัคคีภัย ร่วมกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน จำนวน 10 คน พิจารณาจากโอกาสที่จะเป็นอันตราย ผลกระทบ และศักยภาพ พบว่า คะแนนความเสี่ยงอัคคีภัยอยู่ที่ 0.64 คะแนน ระดับความเสี่ยงต่ำ ซึ่งมีค่าคะแนนน้อยกว่า 2.5

ตามเกณฑ์มาตรฐาน จัดเป็นพื้นที่สัญลักษณ์ สีเขียว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนระดับความเสี่ยงด้านอัคคีภัย

คะแนนที่ได้	ระดับความเสี่ยง	ระดับคะแนน	สัญลักษณ์
0.64	ความเสี่ยงต่ำ	น้อยกว่า 2.50	สีเขียว
	ความเสี่ยงปานกลาง	2.50 – 4.50	สีเหลือง
	ความเสี่ยงสูง	มากกว่า 4.50	สีแดง

2. ผู้วิจัยได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้นของประชาชนที่อาศัยภายในชุมชนบางไส้ไก่ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.90 เพศชาย ร้อยละ 38.10 มีอายุอยู่ในช่วง

14-88 ปี ซึ่งอายุเฉลี่ย 46.89 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 20-29 ปี ร้อยละ 21.43 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 39.68 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 34.13 รายได้ ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 9,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 57.14 ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน และ มีอายุของที่อยู่อาศัย 20 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 76.98 ทั้งนี้ประชาชนที่อาศัยภายในชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีความพร้อมการป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก พบว่า ประเด็น 1 การเตรียมความพร้อมป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น อยู่ในระดับปานกลาง ประเด็น 2 การป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น ด้านการจัดระเบียบเรียบร้อยในครัวเรือน อยู่ในระดับสูง และประเด็น 3 การป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น ด้านการตรวจตราซ่อมบำรุง อยู่ในระดับสูง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพร้อมการป้องกันและระงับอัคคีภัยของประชาชน ชุมชนบางไส้ไก่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร (n = 126)

ประเด็นการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น			
การให้ความร่วมมืออย่างดีกับกิจกรรมเพื่อส่วนรวม หรือกิจกรรมด้านอัคคีภัยในชุมชน	2.26	1.58	ปานกลาง
การให้ความร่วมมือ ทั้งปฏิบัติตามข้อแนะนำหรือแนวทางที่ทางราชการหรือสถาบันด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัยกำหนดไว้	2.33	1.49	ปานกลาง
การศึกษาหาความรู้ในการป้องกันอัคคีภัย ตลอดจนการใช้อุปกรณ์ในการดับเพลิงเบื้องต้น	2.15	1.53	ปานกลาง
การได้รับการฝึกซ้อมในการปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินเมื่อเกิดเพลิงไหม้	2.06	1.52	ปานกลาง
การสร้างนิสัยการมีระเบียบวินัยและปลูกฝังจิตสำนึกแก่บุตรหลานให้พึงระวังในการปฏิบัติ เพื่อป้องกันการเกิดอัคคีภัยในชุมชนของท่าน	2.55	1.39	ปานกลาง
จัดเตรียมถังดับเพลิงมือถือขนาดที่สามารถใช้ได้สะดวก ภายในบ้านอย่างน้อย 1 จุด	2.75	1.57	สูง
ในขณะที่เกิดเพลิงไหม้ มีสติ ไม่คิดแต่จะหนีและไม่ตื่นตกใจ โดยไม่คำนึงถึงสิ่งใด	2.37	1.23	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.35	1.46	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 126)

ประเด็นการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ตอนที่ 2 การป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น ด้านการจัดระเบียบเรียบร้อยในครัวเรือน			
การจัดเก็บเศษขยะจำพวกกระดาษเศษผ้าให้เป็นระเบียบในถังภาชนะปิด ห่างไกลแหล่งกำเนิดไฟ	2.47	1.61	ปานกลาง
การจัดระเบียบครัวเรือนให้เรียบร้อย การสะสมสิ่งของให้สามารถหยิบใช้งานได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ป้องกันการติดต่อกูลาม เมื่อเกิดอัคคีภัย	3.18	1.05	สูง
ไม่เคยสูบบุหรี่บนเตียงนอน และไม่ทิ้งก้นบุหรี่ในที่เขี่ยบุหรี่ดับไม่หมด	3.39	1.21	สูง
การไม่วางเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น ตู้เย็น เครื่องทำน้ำร้อน ให้ชิดติดผนัง	2.85	1.52	สูง
ไม่เคยจุดหรือเผาขยะมูลฝอย หญ้าแห้ง โดยไม่ได้ดูแลจนดับสนิท	3.62	1.03	สูง
ไม่ขีดไฟ ไฟแช็ก เก็บไว้ในที่มิดชิด สั่งระวังเด็กในบ้านนำไปเล่น	1.71	1.57	ปานกลาง
ไม่เคยเก็บขวดอูโไฟ น้ำมันก๊าด ทินเนอร์ ไว้ในบ้านเป็นจำนวนมาก	3.64	0.85	สูง
ตรวจสอบสภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยง ได้แก่ ห้องครัว ห้องบูชาพระ ห้องเก็บของ	1.60	1.59	ปานกลาง
ไม่เคยจุดธูปเทียนบูชาพระในเวลากลางวัน	3.61	0.95	สูง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.90	1.26	สูง
ตอนที่ 3 การป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น ด้านการตรวจตราซ่อมบำรุง			
ก่อนเข้านอนได้ตรวจสอบและปิดอุปกรณ์ไฟฟ้า เต้าแก๊ส	3.38	1.06	สูง
การหมั่นตรวจตราซ่อมบำรุงอุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น สายไฟที่ฉนวนฉนวนเปียกหลุด หักชำรุดที่หลวม การชำรุดเสียหายของส่วนประกอบอื่น ๆ	2.81	1.27	สูง
การตรวจเต้าแก๊สหุงต้มในครัวเรือนอยู่เสมอ เพราะอาจเกิดการรั่วได้	3.11	1.04	สูง
เมื่อเสร็จการหุงต้มแล้วดับไฟ เมื่อใช้เต้าแก๊สได้ปิดวาล์วเต้าแก๊ส และถังแก๊สให้เรียบร้อย	3.33	0.90	สูง
การไม่ใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ดัดแปลงเปลี่ยนแปลง เนื่องจากแคคคิดว่ามีราคาถูกกว่าของแท้ภายในบ้าน	3.29	1.26	สูง
การต้มน้ำ โดยใช้เครื่องต้มน้ำไฟฟ้าแล้วดึงปลั๊กทิ้งออกไม่เสียบทิ้งไว้ทั้งวัน	3.59	0.96	สูง
มักไม่เสียบปลั๊กเครื่องใช้ไฟฟ้าทิ้งไว้	3.28	1.14	สูง
การเปิดพัดลมแล้วปิด ไม่ปล่อยให้หมุนค้างวันค้างคืน	3.32	1.22	สูง
การตรวจตราและเตรียมอุปกรณ์ดับเพลิงให้พร้อมใช้อยู่เสมอ	2.50	1.69	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.18	1.17	สูง
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	2.85	1.31	สูง

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษางานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ประเมินความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัยของชุมชนบางไส้ไก่ ร่วมกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน พบว่า คะแนนความเสี่ยงอัคคีภัยอยู่ที่ 0.64 คะแนน ระดับความเสียหายต่ำ ตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ซึ่งจัดเป็นพื้นที่สัญลักษณ์สีเขียว 2) ศึกษาความ

พร้อมการป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนบางไส้ไก่ พบว่า มีการเตรียมความพร้อมป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.35, S.D. = 1.46) การป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นด้านการจัดระเบียบเรียบร้อยในครัวเรือน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.90, S.D. = 1.26) และการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นด้านการตรวจตราซ่อมบำรุง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 1.17) โดยภาพรวมประชาชนภายในชุมชนบางไส้ไก่มี

พร้อมในการป้องกันและระงับอัคคีภัยในทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.85, S.D. = 1.31$)

จากผลการศึกษา พบว่า จึงมีประเด็นการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 การประเมินความเสี่ยง การเกิดอัคคีภัยของชุมชนบางไส้ไก่ อยู่ระดับความเสี่ยงต่ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพของการป้องกันและจัดการอัคคีภัยในระดับสูง ด้วยปัจจัยความหนาแน่นของประชากร อุปกรณ์เครื่องมือในการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน รวมถึงทัศนคติของผู้นำชุมชนในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันย่อมมีผลต่อระดับความเสี่ยงด้านอัคคีภัยที่เกิดขึ้นในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภย์ภูมิภาคเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวว่า ระดับความเสี่ยงสูงของการเกิดอัคคีภัยขึ้นกับพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่มีประชากรหนาแน่น การอยู่ในเขตเมืองพาณิชย์กรรม รวมถึงทัศนคติของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับต่ำ [6] สำหรับชุมชนบางไส้ไก่ กรุงเทพมหานคร หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญเข้ามาดูแลด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัย จากได้การแรงขับเคลื่อนของบทเรียนเมื่อเดือนมิถุนายน 2566 เหตุการณ์ถังดับเพลิงแบบคาร์บอนไดออกไซด์ระเบิด ขณะซ้อมดับเพลิงภายในโรงเรียนราชวินิตมัธยม กรุงเทพมหานคร เป็นเหตุให้นักเรียนเสียชีวิต จำนวน 1 คน สาเหตุเพราะถังดับเพลิงถูกบรรจุแก๊สเพิ่มและนำไปวางตากแดดเป็นเวลานาน เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้นแรงดันขยายตัว จึงเกิดการระเบิดเนื่องจากไม่มีวาล์วเซฟตี้ติดตั้งอยู่ [7] จากเหตุการณ์ดังกล่าวผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ออกคำสั่งเก็บคืนถังดับเพลิงรุ่นเก่าประจำชุมชนบางไส้ไก่ทุกถัง และจัดหาถังดับเพลิงที่มีความทันสมัยกลับคืนให้กับชุมชนจำนวน 30 ถัง และชุมชนกำลังดำเนินการได้รับการสนับสนุนเครื่องสูบน้ำเพื่อการดับเพลิงของชุมชน และยังให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้ด้านอัคคีภัย จึงส่งเสริมให้ประชาชนเข้ารับการ

อบรมซ้อมแผนฉุกเฉินด้านอัคคีภัย ณ วัดบางไส้ไก่ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2566 ให้ทั่วถึงทั้งผู้อยู่อาศัย ปัจจุบันยังไม่เคยเข้ารับการอบรมและประชาชนที่เข้ามาอยู่ใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการป้องกันและระงับอัคคีภัย

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาความพร้อม การป้องกันและระงับอัคคีภัยในชุมชนบางไส้ไก่ พบว่า ด้านการจัดระเบียบเรียบร้อยในครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ 1) การตรวจสอบสภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยง ได้แก่ ห้องครัว ห้องบูชาพระ ห้องเก็บของ ค่าเฉลี่ย 1.60 และ 2) การเก็บไม้ขีดไฟ ไฟแช็ค ไว้ในที่มิดชิด สั่งระวางเด็กในบ้านนำไปเล่น ค่าเฉลี่ย 1.71 ไม่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ประเด็นชุมชนได้รณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการป้องกันอัคคีภัยอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น การประกาศเสียงตามสายเพื่อเตือนให้ประชาชนขจัดต้นเหตุการเกิดอัคคีภัย การตรวจสอบสภาพของเครื่องใช้ไฟฟ้า สายไฟภายในบ้าน การใช้เชื้อเพลิงในการหุงต้มควรปิดวาล์วแก๊สให้เรียบร้อยทุกครั้งเมื่อใช้เสร็จ แนวทางการเก็บรักษาวัสดุไวไฟ เช่น สี ทินเนอร์ ไม่เก็บในปริมาณที่มากและเป็นอันตราย การรณรงค์การทิ้งกันบูหรี่ให้ถูกที่ ดังนั้นชุมชนจึงควรเพิ่มความถี่ในการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายโดยเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบพื้นที่ในบ้านที่มความเสี่ยง และการเก็บไม้ขีดไฟ ไฟแช็ค ไว้ในที่มิดชิด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ถ่ายทอดความรู้ด้านอัคคีภัย ทุกครัวเรือน ส่งตัวแทน 1 คน เข้าร่วม และให้ข้อมูลข่าวสารด้านอัคคีภัยแก่คนในชุมชนเป็นประจำ
2. กระตุ้นและสร้างนิสัยการมีระเบียบวินัย และปลูกฝังจิตสำนึกแก่บุตรหลานให้พึงระวังในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดอัคคีภัย

3. มีกิจกรรมร่วมด้วยช่วยกันตรวจตรา ซ่อมบำรุงอุปกรณ์ดับเพลิงร่วมกันภายในชุมชน ให้สามารถพร้อมใช้งานได้เสมอ อย่างน้อย 6 เดือนต่อครั้ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

References

- [1] Office of the National Economic and Social Development Council Office of the Prime Minister, “The Thirteenth National Economic and Social Development Plan Bangkok,” 2023-2027.
- [2] Department of City Planning and Urban Development, “Disaster information in Bangkok Bangkok,” 2021.
- [3] Department of Disaster Prevention and Mitigation, August. 30, 2023, “Disaster information in Bangkok area Year 2021,” [Online] . Available: <https://shorturl.at/nEJ29>
- [4] Thainewsonline, January. 13, 2023, “Escape to death! Fire at Bang Sai Kai temple community the villagers were slightly hurt. No one died,” [Online]. Available: <https://www.tnews.co.th/crime/475461>
- [5] Department of Disaster Prevention and Mitigation, Fire Risk Assessment Manual, Bangkok, 2009.
- [6] Faculty of Social Sciences, “Chiang Mai University. Assessment of fire risk areas in the municipal area in the eastern region, northern Asia by applying the geographic information system.” 1st ed. Chiang Mai, 2016.
- [7] Siamsafety. Solve the knot! Old fire extinguisher - heat Increased risk of explosion November. 25, 2023. [Online]. Available: https://www.siamsafety.com/index.php?page=news/news24062023_2&news_id=13497&ps_session=4044fee1338c22b0c2da64e3d6d996castyle=style=